Житомирського національного агроекологічного університету. – 2014. – № 2(1). – С. 172-177.
3. Ющук Н.Д. Острые кишечные инфекции: руководство / Н.Д. Ющук, Ю.В. Мартынов, М.Г. Кулагина [и др.]. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2012. – 400 с.
4. Люта В.А. Практикум з мікробіології: навчальний посібник / В.А. Люта, О.В. Кононов. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 184 с.

References

1. Vozianova, G.I. 2000. *Infektsiyni i parazytarni khvoroby: v 3-x t. T.1 [Infectious and parasitic diseases: in 3 tons Vol. 1]*. Kiev: Health.
2. Yakubchak, O.M., Obshtat, S.V. and Mukovoz, V.M., 2014. Pidkhody do otsinky ryzykiv vynyknennya toksykoinfektsiy, sprychynennykh sal'monelamy [Approaches to risk assessment of Salmonella-induced toxic infections]. *Bulletin of the Zhytomyr National Agro-Ecological University*, 2(1), pp. 172-177.
3. Yushchuk, N.D., Martynov, Yu.V. and Kulagina, M.G. 2012. *Ostrye kyshechnye ynfektsyy: rukovodstvo [Acute intestinal infections: a guide]*. Moscow: GEOTAR-Media.
4. Luta, V.A. and Kononov, O.V. 2018. Praktykum z mikrobiolohiyi [Workshop on Microbiology]. Kiev: VSV "Medicine"

УДК 069.12(045)
DOI: 10.31339/2617-0833-2019-2(27)-21-25

СУЧАСНІ ФОРМИ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЇВ

Лелекач Олександр, Ханас У.Я.

MODERN FORMS OF CULTURAL AND EDUCATIONAL MUSEUM ACTIVITIES

Lelekach Oleksandr, Khanas Uliana

У статті розглядаються сучасні аспекти культурно-освітньої діяльності музеїв. Автором акцентується увага на особливостях музейної діяльності, зокрема, на сучасному концепті музею. Аналізуються методи і форми роботи музеїв (традиційні та інноваційні). Розкрито значення використання інтерактивних технологій у музейній діяльності та підкреслено їх актуальність для музеїв України. Детально розглянуто приклади використання інтерактивних технологій у музеях України та їх роль у підвищенні ефективності музейної діяльності.

Ключові слова: *музей, екскурсійна діяльність, інновація, інтерактивна технологія.*

The article deals with contemporary aspects of cultural and educational activities of museums. The author focuses on the peculiarities of museum activity, in particular, on the modern concept of the museum. The methods and forms of work of museums (traditional and innovative) are analyzed. Based on the analysis, it is established that the main forms of cultural and educational activity, which are now actively used in working with the museum audience by domestic museums, remain traditional: display in exhibition halls, at exhibitions, through excursions, and lectures. The importance of using interactive technologies in museum activity is revealed and their relevance for cultural and educational activity of museums of Ukraine is emphasized. Improving the cultural and educational activities of Ukrainian museums through the introduction of innovations and interactive technologies, as evidenced by world experience, will allow to expand the museum audience. Examples of the use of interactive technologies in museums in Ukraine and their role in improving the effectiveness of museum activity are discussed in detail.

Keywords: *museum, excursion activities, innovation, interactive technology.*

Динамічні цивілізаційні процеси сьогодення, що відображаються в культурі, позначаються і на такій колись сталій інституції як музей. Його роль, як скарбниці матеріальної та нематеріальної спадщини, залишається вагомою частиною культурно-освітньої діяльності в державі та, зокрема, невід'ємною складовою в туризмі. Упровадження нових форм культурно-освітньої діяльності музеїв, де поряд з традиційними використовуються сучасні інноваційні та інтерактивні технології, стало не тільки вимогою часу, але й необхідною умовою ефективного функціонування: сприяє розширенню аудиторії та появі нових якостей туристичного обслуговування.

Фундаментальні основи та прикладні аспекти діяльності музеїв досліджувалися, як світовими вченими, так і вітчизняними, зокрема: М. Адаме, З. Бонамі, Д. Адель, А. Грегоровою, Ф. Вайдахером, В. Вуллардом, І. Карсим, Г. Мезенцевою, Н. Романовською, Л. Сак, Т. Юренєвою, О. Бейдиком, Ю. Ключко, В. Кіптенко, А. Коротковою, П. Пасічним, М. Рутинським, О. Стецюк, М. Хадаковою, Л. Шляхтіною, Т. Ткаченко та іншими. Музейні інновації, віртуальні музеї та інтерактивні форми екскурсійного обслуговування розглядалися у працях М. Андерсон, А. Баррі, Т. Беннета, Дж. Боуена, А. Гюйссена, Д. Лайта, Дж. Ренда, , В. Банаха, О. Малиновської. Також актуальною є інформація про новітні наукові розробки та проекти в цій галузі, розміщена в збірниках щорічної конференції «Музей і всесвітня павутина» (Museums and the Web).

Метою дослідження є аналіз використання музеями сучасних форм культурно-освітньої діяльності.

Розширення мережі музейних закладів, збільшення кількості їх експонатів, активний розвиток інформаційних технології, використання соціальних мереж спонукають до перманентного пошуку нових сучасних форм діяльності музеїв. Такі виклики сьогодення спрямовані на збереження кількості постійних відвідувачів, і водночас, необхідність залучення нових – різного віку, соціального статусу і вподобань.

Згідно з статистичними даними в Україні нараховується 574 музеї [1, с. 158], в яких акумульовано значну частину історико-культурної спадщини держави, що перетворює їх в історико-культурні центри та цінні туристичні об'єкти.

Основними напрями діяльності музеїв є науково-дослідна, культурно-освітня, збереження та комплектування музейних зібрань, експозиційна, пам'яткоохоронна робота [2], що мають специфічні ознаки і реалізуються через різноманітні форми. Засадами діяльності музеїв є збір, дослідження та експозиція артефактів, пам'яток та оригіналів, які безпосередньо пов'язані з розвитком природи, суспільства, людини. Оскільки експозиційні предмети є різнорідними (геологічні, природничі, антропологічні, пам'ятки матеріальної та духовної культури тощо) — це зумовлює різноманітність їх тематики й демонстрації. Особливістю музейної діяльності є те, що важливо не тільки забезпечити візуалізацію тих чи інших експонатів, але в процесі комунікації з екскурсантами чи відвідувачами інтерпретувати інформацію про експонати, подати її системно в контексті теми.

Найбільш поширеними традиційними формами, що використовуються музеями для демонстрації та популяризації своїх фондів є їх показ у експозиційних залах, на виставках, за допомогою екскурсій, лекцій або видавничих інформаційних матеріалів

З іншого боку, важливим завданням сучасного музею є формування музейної культури відвідувача, що тлумачиться як готовність до сприйняття інформації музею, ціннісного ставлення до оригінальних експонатів, здатність розвивати естетичний смак та творчу уяву. Новий концепт діяльності музеїв будується на такому типі комунікації установи з відвідувачами, який апелює до внутрішнього світу людини, коли в епіцентрі музейної діяльності вбачають не музейний предмет, а людину (музейну аудиторію).

У той же час, музейна аудиторія – це сукупність людей, включених у сферу культурно-освітньої діяльності музею [3, с. 489]. Для того, щоб в своїй основі аудиторія з

потенційної перетворилася на реальну і постійну, необхідна зацікавленість відвідувачів, яка підтримується і розвивається музеями.

У сучасній музейній практиці досить активно проводяться різноаспектні дослідження, які дають можливість вивчення й аналізу музейної аудиторії. Водночас основним результатом успіху музею залишаються, на нашу думку, методи і форми роботи музеїв сьогодні. Найбільш поширеними з них є: екскурсії, лекції, тематичні виставки, наукові конференції, круглі столи, семінари-практикуми, робота пересувних музеїв, зустрічі з видатними людьми, мистецькі проекти, дні відчинених дверей тощо. Такі традиційні форми роботи потребують оновлення з використанням сучасних інформаційних і технічних можливостей.

Одним з шляхів удосконалення музейної діяльності є впровадження інновацій та інтерактивних технологій, насамперед, сфокусованих на сучасних культурних та освітніх запитах і зорієнтованих на розширення музейної аудиторії. Використання інтерактивних експозицій та освітніх технологій, поширюється вже з другої половини ХХ ст. Феномен інтерактивності у досвіді зарубіжних музеїв був ґрунтовно дослідженим [4, с. 179], також є окремі дослідження цього питання й щодо музейних закладів України. Залишається дискусійним питання поєднання використання традиційних та інноваційних методик і форм роботи з музейною аудиторією. На думку одних дослідників, упровадження нових форм перетворить музей на розважальний заклад, та й взагалі, загрожує знищенню специфіки музею. Інші вчені надають пріоритет новітнім методикам, які базуються на рекреації, засвоєнні знань через розваги і відпочинок [4, с. 180]. Але не зважати на виклики часу, на затребуваність сучасного музейного контенту, як мінімум, в освіті та культурі, музеї не можуть. Тому впровадження новітніх інновацій та інтерактивних практик є необхідність, що дозволить музеям залишатися актуальними для відвідувачів та розширювати музейну аудиторію, надати доступ до архівів і колекцій, які неможливо розташувати в музейних залах і в той же час не суперечить традиційним формам.

Аналіз сайтів українських музеїв свідчить, що сьогодні широко використовуються традиційні форми культурно-освітньої роботи. Як приклад, на сайті Закарпатського обласного краєзнавчого музею імені Тиводара Легоцького розміщена інформація про події, що проводилися працівниками музею чи з їх допомогою. У згаданому музеї здійснювалися тематичні екскурсії по експозиціях і виставках, зокрема, лекції, тематичні заняття, фотовиставка, колоритний костюмований Берчені-фест [5]. Щодо інноваційних методів у музеях України, то часто вони обмежені використанням Інтернет ресурсів, аудіовізуальних та мультимедійних засобів.

Проте, в останні роки в Україні активізувався процес упровадження новітніх практик, які дозволяють відвідувачам стати учасниками подій. З'явилося декілька десятків віртуальних музеїв. Так, у Львові створено інтерактивні музеї «Еврика», «D.S. Таємна аптека», «Львіварня», які пропонують як постійні екскурсії, так і на замовлення, сувенірну продукцію тощо.

Прикладом відродження та успішної діяльності завдяки впровадженню сучасних інтерактивних технології у музейну діяльність став Державний природознавчий музей НАН України у Львові. Після більш як 25 річного періоду закриття, музей завдяки залученню приватного капіталу, зокрема, у рамках програми «Динамічний музей», створив інтерактивні експозиції. Це сприяло інтенсивному зростанню в останні роки кількості відвідувачів, перетворенню музею на важливий туристичний об'єкт Львова.

У спецпроекті «Музеї он-лайн» на віртуальну екскурсію можна потрапити до кількох десятків українських музеїв. 2017 році Міністерство культури України спільно з компанією «Google» створили віртуальний тур сімома музеями України. Віртуальну подорож також можна здійснити з допомогою спеціального сайту «Музеї України просто неба». Особливість цього туру в тому, що 360-градусні панорами дозволяють детально розглянути експозицію, дізнатися про народну архітектуру й побут, відчути всю самобутність

української культури [6].

Цікавими є інші віртуальні тури: унікальними дерев'яними церквами Карпатського регіону України зі світової спадщини ЮНЕСКО; Київським національним академічним театром оперети; тур «Тарасова гора» [7]; віртуальний музей українського поета-шістдесятника, прозаїка та правозахисника Василя Стуса [8]; 3D-тур літературно-меморіальним музеєм Григорія Сковороди [9]; онлайн-тур музеєм АТО [10]; 3D-модель міста-фортеці у Львівській області «Віртуальна Тустань».

Також сучасними інноваційними формами роботи музеїв є проведення альтернативних навчальних занять, квестів, «розумних розваг», спеціальних подій для неповносправних дітей тощо. Окрім віртуальних турів, однією з найбільш поширених музейних інновацій в Україні є також аудіогіди, хоча така практика в світі вже давно не інновація. Утім упровадження цифрових технологій відкрило нові можливості, тобто не тільки, бачити, чути й відчувати, але й проявляти творчу ініціативу, брати безпосередню участь у події.

Водночас варто підкреслити, що необхідною умовою не тільки ефективної роботи музею, але й його існування є відвідувачі. Безумовно, українські музеї володіють величезною кількістю експонатів (понад 11 млн. пам’яток), але без сучасної технічної бази складно забезпечити їх розвиток, а відтак збереження музейної аудиторії, тим паче її розширення.

Отже, для ефективного та успішного функціонування музею, його перетворення на цікавий туристичний об’єкт, насамперед необхідно запроваджувати у своїй діяльності сучасні форми роботи, зокрема, інноваційні та інтерактивні практики (інтерактивні експозиції), а також нові стратегії взаємодії з аудиторією. Це вимагає значних фінансових коштів, що в умовах сучасної економіки України є неможливим для більшості державних музеїв, а тому потребує залучення ними ґрантів та приватних інвестицій.

Усе це дасть змогу подолати істотне відставання вітчизняних музеїв від сучасних європейських та світових музеїв, підвищить ефективність їх діяльності завдяки збільшенню виставкових площ (віртуальних та реальних) та залученню відвідувачів, перетворенню у важливі туристичні об’єкти.

Список використаних джерел

1. Статистичний щорічник України за 2017 рік / Державна служба статистики України. – Київ, 2018. – 541 с.
2. Закон України «Про музеї і музейну справу» від 29 червня 1995 р. № 249/95-4 ВР [Електронний документ]. – Режим доступу: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80.
3. Юренева Т. Ю. Музееведение : учебник для высшей школы / Т. Ю. Юренева. – 4-е изд., испр. и доп. – М. : Академический Проспект ; Альма Матер, 2007. – 560 с.
4. Харченко О.В. Становлення та розвиток музеїв художнього профілю України як культурно-освітніх закладів (кін. XIX – поч. XXI ст.): дис. … кандидата іст. наук : 26.00.05 / Харченко Олена Володимирівна. – К., 2016. – 322 с.
5. Закарпатський обласний краєзнавчий музей імені Тиводара Легоцького [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.zkmuseum.com/.
6. Google запустив 3D-тури музеями України просто неба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2268816-google-zapustiv-3dturimuzeami-ukraini-prosto-neba.html.
7. Канадські українці в онлайн-режимі відвідали Музей Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://prostir.museum/ua/post/39987.
8. Бреславська К. У Мережі презентовано віртуальний музей Василя Стуса [Електронний ресурс] / Ксенія Бреславська. – Режим доступу: https://travel.tochka.net/ua/11238-u-merezhi-prezentovano-virtualniymuzey-vasilya-stusa/.

9. Котвіцька К. Показати з кращого боку: як українські музеї стають сучасними [Електронний ресурс] / Катерина Котвіцька. – Режим доступу: https://zeitgeist.platfor.ma/museum-in-ua/.
10. Музей АТО у Дніпрі можна оглянути у форматі віртуального туру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://prostir.museum/ua/post/40338.

References

1. State Statistics Service of Ukraine, 2018. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2017 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2017]. Kyiv.
2. Zakon Ukrainy Pro muzeyi ta muzejnu spravu vid 29 chervnya 1995 p. № 249/95-4 VR [Law of Ukraine On museums and museum affairs from June 29.1995 № 249/95-VR]. [online] Available at: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80.
3. Yureneva, T.Yu. 2007. *Muzeevedenie [Museology]*. 4th ed. Moscow: Akademicheskij Proekt ; Al'ma Mater.
4. Kharchenko, O.V. 2016. *Stanovlennya ta rozvytok museyiv khudozhn'oho profilyu Ukrayiny yak kulturno-osvitnikh zakladiv (kin. XIX – poch. XXI st.) [Formation and development of art museums in profile as a cultural and educational institutions (end of XIX - beginning of the XXI centur.)]*. Candidate of Historical Sciences. Kyiv.
5. Zakarpatsjkyj oblasnyj krajeznavchyj muzej im. Tyvodara Leghocjkogho [Tyvodar Legotsky Transcarpathian Regional Museum]. [online] Available at: https://www.zkmuseum.com/.
6. Google zapustyv 3D tury muzeyamy Ukrayiny prosto neba [Google launched 3D tours of museums Ukrainian under the open sky]. [online] Available at: https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2268816-google-zapustiv-3dturimuzeami-ukraini-prosto-neba.html.
7. Kanads'ki ukrayinzi v onlajn-rezhymi vidvidaly Musej Taras Shevchenka [Canadian Ukrainians visited the Taras Shevchenko Museum online]. [online] Available at: http://prostir.museum/ua/post/39987.
8. Breslavs'ka, K. 2017. U merezhi prezentovano virtualnyj muzej Vasylya Stusa [The virtual museum of Vasyl Stus is presented on the Network] https://travel.tochka.net/ua/11238-u-merezhi-prezentovano-virtualniymuzey-vasilya-stusa/.
9. Kotviz'ka, K. 2016. Pokazaty z krashchoho boku: yak ukrayins'ki muzeyi stayut' suchasnymy [Show for the better: how Ukrainian museums become contemporary]. [online] Available at: https://zeitgeist.platfor.ma/museum-in-ua/.
10. Musej ATO u Dnipri mozhna ohlyanuty u formati virtual'noho turu [The ATO Museum in the Dnieper can be viewed in virtual tour format]. [online] Available at: http://prostir.museum/ua/post/40338.

Науковий журнал

Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА і НАУКА» №2(27) 2019

Scientific journal

International scientific journal «EDUCATION AND SCIENCE» №2(27) 2019

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ №23077-12917ПР
Certificate of state registration of the printed mass media KV №23077-12917PR

Співзасновники і видавці журналу:
Мукачівський державний університет (Україна) та Академія ім. Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)
Co-founders and publishers of the journal:
Mukachevo State University (Ukraine) and the Academy of Jan Długosz University in Częstochowa (Poland)

Переклад здійснювала Любка А. (Україна)
The English translation was made by Lyubka A. (Ukraine)

Комп'ютерна верстка та коректура - Бабіля М.В.
Computer layout and correction - Babilia M.V.

Підписано до друку 12.12.2019 р. Формат 60*84/8
Умовн. друк. арк. 30. Зам. № 45. Тираж 100 примірників

Signed for print 12.12.2019 p. Format 60*84/8
Convent. print. sheet. 30. Зам. № 45. Circulation 100 copies

Адреса видавництва:
Мукачівський державний університет, вул. Ужгородська, 26,
м. Мукачево, Закарпатська обл. 89600,
Тел./факс (03131)3-13-43, 2-11-09.E-mail: rvc@mail.msu.edu.ua
Свідоцтво про внесення суб`єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів та розповсюджувачів видавничої продукції ДК №4916 ВІД 16.06.2015р.

Publishing address:
Mukachevo State University, Uzhgorodska str., 26 Mukachevo, Transcarpathian region. 89600,
Tel. / Fax (03131)3-13-43, 2-11-09.E-mail: rvc@mail.msu.edu.ua
Certificate of inclusion a subject of a publishing business to the State Register of Publishers, manufacturers and distributors of publishing products DK №4916 FROM 16.06.2015